

ным органам предложений о мерах их преодоления; предотвращение, выявление правонарушений и применение мер ответственности к правонарушителям; способствование исполнению норм законодательства организациями и физическими лицами; повышение эффективности государственного управления; защиту интересов государства, законных интересов организаций, физических лиц.

Ключевые слова: туристическая сфера, инспекции, инспекторская деятельность, административные правонарушения в сфере туризма, меры ответственности за правонарушения в сфере туризма.

Резюме

Chan T. В. Інспекторська діяльність в туристичній сфері В'єтнаму.

Стаття присвячена характеристиці інспекторської діяльності в туристичній сфері В'єтнаму і обґрунтуванню пропозицій щодо її вдосконалення. Інспекторська діяльність в сфері туризму здійснюється інспекцією Міністерства культури, спорту і туризму В'єтнаму, інспекцією обласних відділів культури, спорту і туризму. Інспекторська діяльність спрямована на виявлення прогалин в механізмі управління, політиці, законодавстві з метою внесення компетентним органам пропозицій щодо заходів їх подолання; попередження, виявлення правопорушень та застосування заходів відповідальності до правопорушників; сприяння виконанню норм законодавства організаціями і фізичними особами; підвищення ефективності державного управління; захист інтересів держави, законних інтересів організацій, фізичних осіб.

Ключові слова: туристична сфера, інспекції, інспекторська діяльність, адміністративні правопорушення в сфері туризму, заходи відповідальності за правопорушення в сфері туризму.

Summary

Chan T. The inspection explanation person in the tourism field in Vietnam.

The article generalizes the inspection activity in the tourism activity in Vietnam and propose all measures on completing this activity. The inspection activity in the tourism field that implemented by Inspection agency under Ministry of Culture, Sports and Tourism of Vietnam, all inspection agencies under Department of Culture, Sports and Tourism. The inspection activity aims at detecting all mistakes in the management work, policy, law to propose the competent agency to take the overcoming measures; preventing, detecting the law violation behaviors and take all responsibility measures for the violation person; ensuring to strictly implement the law; enhancing the State management effectiveness; protecting the legitimate right, interest of individual, organization.

Key word: the tourism field, all inspection agencies, inspection activities, administrative violation in the tourism field, all responsibility measures due to the violation in the tourism field.

УДК: 342.9

Є. В. ШУЛЬГА

Євгеній Вікторович Шульга, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН

Адміністративно-деліктні відносини покликані відігравати важливу роль у забезпеченні правопорядку, відновлення порушених прав та накладення адміністративного стягнення. Однак останнім часом в адміністративній науці і практиці їх подекуди ототожнюють з такими видами відносин, як кримінально-правові, або відносини цивільно-правової відповідальності. Зазначені ототожнення призводять до плутанини в дефініційно-категоріальному апараті, а подекуди ускладнюють зазначені правовідносини. Очевидно, що ототожнення відбувається в силу їх відносної подібності в окремих аспектах, так, наприклад адміністративні правопорушення (проступки) та кримінальні правопорушення є соціальними явищами надзвичайно близькими між собою, межі між якими динамічні та подекуди дуже умовні.

Причини ототожнення адміністративно-деліктних відносин з іншими видами слід також аналізувати і в історичному розрізі. Так, за останні 50 років історія неодноразово пам'ятає випадки трансформації одного виду відповідальності в інший. У певний проміжок часу одне й те саме діяння може розцінюватись як злочин, а на іншому – як адміністративний проступок, що тягне за собою покарання. Динаміку змін можна простежити на прикладі дрібного хуліганства яке постійно зазнавало змін. У 1956 р. за вчинення даного проступку було встановлено адміністративну відповідальність і обмежувалися нею, не зважаючи на повторність вчинення зазначеного проступку тією ж особою. Однак у 1960 р. за вчинене втретє протягом року дрібне хуліганство було введено кримінальну відповідальність. 26 липня 1996 р. було встановлено кримінальну відповідальність за повторне дрібне хуліганство. У 1997 р. кримінальну відповідальність за дрібне хуліганство відмінили. Нині, як і в 1956–1960 рр., дрібне хуліганство тягне за собою відповідальність лише в межах КУпАП¹. З огляду на це об'єктивно необхідним є встановлення специфічних ознак, які притаманні адміністративно-деліктним відносинам, що допоможе поставити крапку у диспутах стосовно ототожнення адміністративно-

деліктних відносин з кримінально-правовими відносинами та відносинами цивільно-правової відповідальності. Окрім того, виокремлення специфічних ознак адміністративно-деліктних відносин допоможе встановити їх специфічне місце та роль в адміністративних правовідносинах.

Питанню дослідження загальних ознак адміністративно-деліктних відносин, а також їх окремих спеціальних ознак були присвячені праці таких вчених, як: О. Бандурка, К. Волинка, В. Денисенко, О. Дрозд, М. Ковалів, В. Колпаков, А. Коренев, В. Курило, Д. Лук'янець, А. Малько, Н. Матузов, М. Тищенко, М. Самбор та ін. Однак повного дослідження специфічних ознак адміністративно-деліктних відносин проведено не було.

Адміністративно-деліктні відносини та кримінально-правові відносини можуть бути подібними за деякими рисами. Спільним в них є можливість майбутнього правопорушника або злочинця вибирати, на що буде направлено його майбутнє правовідношення, або ж на кримінальний злочин, або ж на адміністративний проступок. Окрім того, деліквент вправі також вибирати кваліфікуючі ознаки проступку, на відміну від посадових осіб виконавчих органів державної влади, які є суттєво обмеженими у власних діях. Так, державні органи не вправі самостійно, на власний розсуд визначати характер заходів адміністративної або кримінальної відповідальності, або довільно визначати характер заходів публічної відповідальності.

Однак, разом із тим, суб'єкт адміністративної юрисдикції все ж володіє певною свободою розгляду справи про вчинення проступку. З цього приводу А. Коренев зазначає, що під адміністративним розсудом слід розуміти визначену межами правових норм відомий ступінь свободи суб'єкта правозастосування у вирішенні індивідуальної конкретної справи, що надається з метою прийняття оптимального рішення у справі². Як справедливо помічено, питання щодо визначення межі розсуду є якраз актуальним для адміністративного права, оскільки існують різноманітні види адміністративного розсуду³, а саме, розсуд надавати оцінку юридичному факту, розсуд вибирати з декількох, рівнозначних, з точки зору законності, варіантів вирішення справи, розсуд приймати рішення в умовах, визначених в загальних рисах тощо⁴. Однак подальший розвиток даного специфічного правовідношення перестає залежати від волі деліквента, оскільки застосування до нього заходів адміністративного примусу може бути здійснено як незалежно від його бажання, так і всупереч йому.

Спільними для обох видів правовідносин є також їх загальні ознаки, які притаманні як адміністративно-деліктним відносинам, так і кримінально-правовим. До них слід віднести: 1) належність до специфічного виду суспільних відносин; 2) ідеологічність; 3) наявність вольового характеру; 4) виникнення, зміна або припинення відносин відбувається на основі норм права у разі настання передбачених нормою юридичних фактів; 5) є юридичною формою індивідуалізованого зв'язку суб'єктів; 6) наявність двостороннього характеру; 7) охорона державою, забезпечення заходами державного впливу⁵.

Однак, не зважаючи на подібність окремих елементів адміністративно-деліктних відносин до кримінально-правових відносин, слід, однак, звернути увагу на певні специфічні особливості, що їх якісно вирізняють. Насамперед слід зазначити, що попри те, що кожен із перелічених видів відносин виникає внаслідок порушення норми права, лише для адміністративно-правових відносин єдиною умовою виникнення є порушення норм матеріального права.

Заглиблюючись у теорію адміністративного права, слід звернути увагу на думку О. Бандурки та М. Тищенка, які зазначали, що провадження у справах про адміністративні правопорушення вирізняються такими специфічними ознаками, як: особливість органів, що здійснюють провадження; специфіка і процедура оформлення актів; швидкість та економічність⁶. Підтримуючи думку вчених, на нашу думку, вона, однак, несе дещо звужений характер, не розкриваючи повністю усіх специфічних ознак адміністративно-деліктних відносин.

Передусім слід зазначити, що особливий суб'єктний склад адміністративно-деліктних відносин зумовлений наявністю у ньому суб'єкта адміністративної юрисдикції – органу публічної адміністрації та його посадових осіб, що здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність, пов'язану з вирішенням конкретної справи про адміністративне правопорушення та винесенням відповідного правозастосовного акта⁷. Суб'єкти, стосовно яких вирішується справа та незаінтересовані суб'єкти – допоміжні учасники провадження мають відповідати вимогам, встановленим Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, наприклад, ст. 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено вимогу щодо мінімального віку особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, на момент вчинення останнього для притягнення її до адміністративної відповідальності. Недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку виключає провадження у справі про адміністративне правопорушення⁸.

Така особливість адміністративно-деліктних відносин, як економічність, зумовлена потребами процесуальної економії, з одного боку, і незначною порівняно з більш серйозними протиправними діяннями (злочинами) суспільною шкодою адміністративних правопорушень, з іншого. Законодавче регулювання адміністративних процедур щодо притягнення винних у скоєнні адміністративних деліктів осіб до адміністративної відповідальності полягає у винайденні оптимального балансу виконання завдань щодо припинення протиправної діяльності, відшкодування завданої шкоди, попередження нових правопорушень шляхом забезпечення невідворотності відповідальності за скоєне правопорушення, з одночасним забезпеченням економічної доцільності адміністративно-деліктного процесу, витрати на здійснення якого не повинні перевищувати економічну вигоду від нього ж. Слід зазначити, що з економічної точки зору розрахунки витрат та прибутку від адміністративних процедур щодо притягнення до адміністративної відповідальності є досить складними, насамперед з огляду на ту обставину, що такі показники, як правопорядок, завдана адміністративними деліктами шкода повсякчас мають якісний, а не кількісний вимір, а тому не піддаються економічним розрахункам. І все ж таки кількісні

показники повинні бути виокремлені, а економічна доцільність розрахована. Як у кримінології розраховується ціна злочинності, так і в адміністративній деліктології може розраховуватися ціна адміністративної деліктності. Для професійного розв'язання цього завдання видається доцільним запозичити з європейської юридичної доктрини міждисциплінарний метод наукового дослідження та залучити до розрахунків економістів.

Швидкість адміністративно-деліктних відносин передбачає насамперед розумність строків адміністративних проваджень щодо притягнення до адміністративної відповідальності.

Майже 40 років тому Л. Коваль наголошував на тому, що ознакою адміністративно-деліктного відношення є початок і здійснення його незалежно від бажання потерпілого, а іноді й у супереччя бажанню. «Як і злочин, будь-який адміністративний проступок, незалежно від нанесеної шкоди і спрямованості (проти громадянина, юридичної чи посадової особи), є порушенням правового порядку... Ознака публічності адміністративно-деліктного відношення знаходить свій вираз не тільки в нормах, сформульованих законодавцем у вигляді обов'язку по адміністративному переслідуванню, осуду і покаранню, але у вигляді права на здійснення відповідної процесуальної дії»⁹.

При цьому слід звернути увагу на пошквалений науковий інтерес до врахування волі потерпілого¹⁰, тобто до визнання приватного інтересу в адміністративно-деліктних відносинах. У випадках спрямування адміністративного правопорушення на приватну власність, права і свободи громадян можливість примирення винної особи з потерпілим є вкрай бажаною.

Інституту кримінальної відповідальності, на відміну від адміністративної відповідальності, притаманне провадження у формі приватного обвинувачення. Так, наприклад, лише на підставі заяви потерпілого може бути розпочате кримінальне провадження у справі про крадіжку, шахрайство, привласнення, розтрату, вчинені чоловіком або дружиною, іншим близьким родичем, членом сім'ї потерпілого, або його найманим працівником (крім випадків вчинення вказаних злочинів організованою групою). Між тим, для адміністративного делікту, що є таким самим за змістом діянням, але в менших розмірах, приватного порядку притягнення до адміністративної відповідальності не передбачено. Таку саму аналогію можна провести і для порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності, незаконне використання інсайдерської інформації та ін.

Слід зазначити, що Кодекс адміністративного судочинства України передбачає досягнення сторонами примирення як підставу для закриття провадження у справі¹¹. Хоча сам по собі інститут примирення сторін в адміністративному судочинстві потребує доопрацювання, оскільки в ст. 113 КАС України не зазначено, в якій саме формі має відбуватися таке примирення. Тобто, механізм реалізації даної норми не передбачений, обмежились лише констатацією факту. Однак навіть тут законодавець допускає помилку, вживаючи термін «сторони». На нашу думку, це є дуже важливою деталлю, адже загальновідомо, що потерпілі у справах про адміністративні правопорушення не мають статусу сторони. Тому маємо ситуацію, коли однією із сторін у справах про адміністративні правопорушення завжди є суб'єкт владних повноважень, а іншою – винна у вчиненні адміністративного правопорушення особа. За таких умов примирення сторін у справах про адміністративні правопорушення є неможливим у межах конструкції, передбаченої КАС України.

Цікаво, що попри відсутність чітко прописаного механізму примирення сторін в судовій практиці примирення сторін при вчиненні адміністративного правопорушення винної особи з потерпілим все ж зустрічається. Для цього потерпілий подає до суду заяву про примирення з правопорушником, а суд, отримавши її, визнає вчинене адміністративне правопорушення малозначним, оскільки воно у зв'язку з примиренням сторін не становить значної суспільної шкоди. На підставі ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення суд звільняє правопорушника від адміністративної відповідальності і обмежується усним зауваженням¹². Втім, цей винахід судової практики не вирішує питання справедливого балансу публічного та приватного інтересу в адміністративно-деліктних відносинах хоча б тому, що більшість постанов у справах про адміністративні правопорушення виносяться несудовими органами.

Про запровадження процедури примирення пише і О. Дрозд: «одним із варіантів удосконалення системи адміністративно-юрисдикційної діяльності є запровадження процедури примирення. Процедура примирення можлива за згодою сторін на різних етапах судового розгляду адміністративних справ до моменту винесення постанови. Така процедура передбачає зупинення розгляду справи про адміністративне правопорушення. Сторони адміністративного провадження укладають угоду про примирення самостійно або через уповноважених представників»¹³.

Приєднуючись до думки автора, зазначимо, що процедура примирення винної у вчиненні адміністративного правопорушення особи з потерпілим може і повинна мати місце й поза межами судового розгляду, оскільки суд є лише одним із багатьох органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

До особливостей адміністративно-деліктних відносин можна віднести і їх регулювання адміністративно-деліктним правом. Як зазначає В. Денисенко, особливості правового регулювання адміністративно-деліктних відносин зумовлені тим, що їх виникнення пов'язане з порушенням норм матеріального права, а розв'язок і припинення – з реалізацією норм права адміністративно-процесуального¹⁴. Згідно з п. 22 ст. 92 Конституції України виключно законами України визначаються діяння, які є адміністративними правопорушеннями та відповідальність за них¹⁵. Основою адміністративно-деліктного законодавства в Україні на сьогодні є Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 року. Відповідно до ст. 2 КУпАП до законодавства України про адміністративні правопорушення входять й інші закони України, які до включення їх до КУпАП застосовуються безпосередньо, причому на них також поширюються положення КУпАП.

Л. Коваль називає таку особливість адміністративно-деліктного відношення, як можливість поєднання його з іншими видами відносин, окрім відносин кримінальної відповідальності¹⁶. Ця теза актуальна й сьогодні: відповідно до ст. 9 КУпАП адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КУпАП, настає в тому випадку, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. Що стосується відносин цивільно-правової, дисциплінарної, матеріальної відповідальності, то вони також можуть виникати з того самого адміністративного делікту. Спірним та таким, що потребує вирішення, є лише питання співвідношення й можливості поєднання адміністративної та фінансової відповідальності. Фінансова відповідальність є за своєю природою дуже близькою до адміністративної відповідальності як така, а ст. 112 Податкового кодексу України передбачає можливість одночасного притягнення платників податків до фінансової відповідальності та за наявності на те підстав – їх посадових осіб до адміністративної або кримінальної відповідальності¹⁷.

До особливостей правового регулювання адміністративно-деліктних відносин слід віднести також те, що їх виникнення пов'язане з порушенням норм адміністративно-процесуального права, а розвиток і завершення – з реалізацією норм права адміністративно-процесуального. При цьому існуюча нормативно-правова регламентація адміністративної відповідальності відрізняється складністю й протиріччям, передусім через те, що регулювання в даній сфері здійснюється актами, що мають різну юридичну силу: законами і підзаконними актами. Окрім того, адміністративна відповідальність передбачена як за порушення норма адміністративного законодавства, так і за порушення норм інших галузей права.

Отже, окрім загальних рис, адміністративно-деліктним відносинам також притаманні і специфічні, що допомагають визначити їх особливе місце та роль в адміністративних правовідносинах.

До специфічних рис адміністративно-деліктних відносин слід віднести: Особливість суб'єктного складу; швидкість та економічність; настання відповідальності незалежно від волі деліквента; фактична відсутність приватного інтересу осіб; відсутність законодавчо закріпленого механізму реалізації примирення сторін; виникнення на підставі порушення широкого ряду норм права різної галузевої належності. Дещо детальніше їх можна представити в наступному вигляді:

- особливий суб'єктний склад адміністративно-деліктних відносин зумовлений особливістю органів, що здійснюють провадження, зокрема наявністю специфічного суб'єкта – органу адміністративної юрисдикції;
- швидкість адміністративно-деліктних відносин передбачає розумність строків адміністративних проваджень щодо притягнення до адміністративної відповідальності;
- економічність полягає у оптимальному балансі виконання завдань щодо припинення протиправної діяльності, відшкодування завданої шкоди, попередження нових правопорушень з одночасним забезпеченням економічної доцільності адміністративно-деліктного процесу, витрати на здійснення якого не повинні перевищувати економічну вигоду від нього;
- адміністративно-деліктне відношення настає за фактом вчинення проступку і не зважаючи на бажання потерпілого або деліквента;
- публічність проявляється у вигляді обов'язку з адміністративного переслідування, осуду і покаранню;
- відповідальність передбачається як за порушення норм адміністративного законодавства, так і за порушення норм інших галузей права (екологічного, податкового, митного тощо).

Адміністративно-деліктні відносини є особливим різновидом адміністративно-правових відносин з огляду на характер їх регулювання заборонними матеріальними нормами адміністративного права та реалізацію за допомогою норм адміністративно-процесуального права. Вказані відносини носять адміністративно-правовий характер і виникають між правопорушником та посадовою особою, що уповноважена на притягнення до адміністративної відповідальності.

¹ Колтаков В. К. Деліктний феномен в адміністративному праві України [Текст]: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Колтаков Валерій Костянтинович ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 455 с. – С. 82.

² Коренев А. П. Нормы административного права и их применение / А. П. Коренев. – М., 1978. – С. 73–74.

³ Лазарев В. В. Применение советского права / В. В. Лазарев. – Казань, 1972. – С. 143–144.

⁴ Там само. – С. 74–77.

⁵ Волинка К. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. / К. Г. Волинка. – К.: МАУП, 2003. – 240 с. – Бібліогр.: С. 153–154; Матузов Н. И. Теория государства и права. Курс лекций / Н. И. Матузов, А. В. Малько. – М.: Юристъ, 1997. – С. 475–477.

⁶ Там само. – С. 475–477.

⁷ Ковалів М. В. Суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення / М. В. Ковалів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 155.

⁸ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073Х (в ред. від 15 червня 2017 р.) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122. – Ст. 247.

⁹ Коваль Л. В. Административно-деликтное отношение / Л. В. Коваль. – К.: Головное изд-во издательского объединения «Вища школа», 1979. – С. 40.

¹⁰ Самбор М. А. Адміністративно-деліктні правовідносини: окремі погляди на поняття та зміст / М. А. Самбор // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 6. – С. 38.

¹¹ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV (в ред. від 5 січня 2017 р.) // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 32. – С. 11. – Ст. 1918. Ст.ст. 113, 157.

¹² Постанова від 25 лютого 2011 № 3-269 // Єдиний державний реєстр судових рішень : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

¹³ Дрозд О. Ю. Удосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності в контексті міжнародного досвіду / О. Ю. Дрозд // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 2 (8). – С. 89.

¹⁴ Денисенко В. В. Теория административно-деликтных отношений : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.14 / Денисенко Виктор Васильевич. – Санкт-Петербург : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/>

¹⁵ Конституція України від 28 червня 1996 № 254к/96-вр (в ред. від 30 вересня 2016 р.) // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Спеціальний випуск. – С. 15. – Ст. 2598.

¹⁶ Коваль Л. В. Вказана праця. – С. 48.

¹⁷ Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 № 2755-VI (в ред. від 15 квітня 2017 р.) // Голос України. – 2010. – № 229.

Резюме

Шульга Є. В. Специфічні ознаки адміністративно-деліктних відносин.

У статті здійснено дослідження специфічних рис, притаманних адміністративно-деліктним відносинам, що дає змогу якісно відрізнити їх від кримінально-правових відносин та відносин цивільної відповідальності. В результаті їх аналізу було надано розширене тлумачення специфічних рис. Окрім того, в поєднанні з дослідженням загальних рис адміністративно-деліктних відносин було визначено їх місце в системі адміністративно-правових відносин. Акцентовано увагу на окремих спільних рисах адміністративно-деліктних відносин з кримінально-правовими відносинами.

Ключові слова: адміністративно-деліктні відносини, адміністративний делікт, адміністративні правовідносини, адміністративний примус, адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення.

Резюме

Шульга Е. В. Специфические признаки административно-деликтных отношений.

В статье проведено исследование специфических черт, присущих административно-деликтным отношениям, позволяет качественно отличать их от уголовно-правовых отношений и отношений гражданской ответственности. В результате их анализа было предоставлено расширенное толкование специфических черт. Кроме того, в сочетании с исследованием общих черт административно-деликтных отношений было определено их место в системе административно-правовых отношений. Акцентировано внимание на отдельных совместных чертах административно-деликтных отношений с уголовно-правовыми отношениями.

Ключевые слова: административно-деликтные отношения, административный деликт, административные правоотношения, административное принуждение, административная ответственность, административное взыскание.

Summary

Shulga Y. Specific characteristics of administrative-delict relations.

The article deals with the specific features inherent in administrative-tort relations, which allows to qualitatively distinguish them from criminal-legal relations and relations of civil liability. As a result of their analysis, an extended interpretation of specific features was provided. In addition, in conjunction with the study of the general features of administrative and tort relations, their place in the system of administrative-legal relations was determined. The emphasis was made on certain common features of administrative-tort relations with criminal-legal relations.

Key words: administrative-delict relations, administrative delinquency, administrative legal relations, administrative coercion, administrative liability, administrative penalty.

УДК 347.73

К. В. МАЛЬКО

*Катерина Володимирівна Малько, аспірант
Київського університету права НАН України*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Упродовж років незалежності актуальним для України залишається питання ефективного використання фінансових ресурсів держави, а з початком процесу децентралізації влади в Україні – і фінансів місцевих бюджетів у сфері, що забезпечує розвиток сільського господарства як однієї з пріоритетних галузей економіки. У даному контексті ефективність використання фінансових ресурсів у сільському господарстві – це раціональність та досягнення максимальних результатів у використанні фінансових ресурсів на заплановані цілі, головною метою яких є стимулювання суб'єктів сільськогосподарської діяльності, досягнення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. При цьому одне з основних місць належить програмно-цільовому методу у бюджетному процесі, що забезпечує зв'язок між вкладеними фінансовими ресурсами та отриманими результатами у сільськогосподарській галузі. Актуальність підсилюється передусім тим, що